

АПАРАТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Головне юридичне управління

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.:255-20-76

До реєстр. № 6146 від 07.10.2021 р.
(друге читання)

ЗАУВАЖЕННЯ

до проекту Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо тимчасового виїзду дітей за межі України (реєстр. № 6146)

У Головному юридичному управлінні розглянуто зазначений законопроект, підготовлений Комітетом з питань з питань гуманітарної та інформаційної політики до другого читання.

Законопроектом пропонується внести зміни до низки законодавчих актів, метою яких, згідно з Пояснювальною запискою до проекту Закону, є "забезпечення можливості надання кожним із батьків, який є громадянином України, згоди на тимчасовий виїзд за межі України дитини, яка не досягла 16-річного віку, в супроводі другого з батьків шляхом внесення відомостей про таку згоду до Державного реєстру актів цивільного стану громадян безпосередньо одним із батьків через Єдиний державний веб-портал електронних послуг або нотаріусом на підставі нотаріально посвідченої ним письмової згоди".

Зокрема, Сімейний кодекс України доповнюється новою статтею 157¹ "Вирішення батьками питання щодо тимчасового виїзду дитини за межі України", якою серед іншого передбачається, що "кожний із батьків, який є громадянином України, має право надати згоду на тимчасовий виїзд дитини за межі України у супроводі другого з батьків у формі заяви, сформованої засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, з накладенням електронного підпису, що базується на кваліфікованому сертифікаті електронного підпису відповідно до Закону України "Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг" (далі – заява в електронній формі), або заяви, справжність підпису на якій засвідчено нотаріально".

Крім того змінами до Закону України "Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України", який доповнюється новою статтею 10¹ "Тимчасовий виїзд дітей з України", передбачається, що "наявність у Державному реєстрі актів цивільного стану громадян заяви одного з батьків про згоду на тимчасовий виїзд дитини за межі України у супроводі другого з батьків, сформованої засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, перевіряється у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України".

Також, законопроектом викладається у новій редакції частина перша статті 11 Закону України "Про державну реєстрацію актів цивільного стану", якою змінюється сутність суспільного та юридичного призначення державного реєстру актів цивільного стану громадян. Так, згідно із законопроектом "державний реєстр актів цивільного стану громадян – це державна електронна інформаційна система, яка містить відомості про акти цивільного стану, зміни, що вносяться до актових записів цивільного стану, їх поновлення та анулювання та відомості про видачу свідоцтв про державну реєстрацію актів цивільного стану і про видачу витягів з нього, а також заяви про згоду одного з батьків на тимчасовий виїзд дитини за межі України у супроводі другого з батьків, сформовані засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, та пов'язані з такими заявами відомості, необхідні для організації електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів".

До того ж, законопроектом пропонується уточнення, що "заяви про згоду одного з батьків на тимчасовий виїзд дитини за межі України у супроводі другого з батьків, сформовані засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України, та пов'язані з такими заявами відомості, необхідні для організації електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів, вносяться до Державного реєстру актів цивільного стану громадян засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг в автоматичному режимі".

Із запропонованим неможливо погодитись з огляду на наступне.

По-перше, відповідно до статті 2 Закону України "Про державну реєстрацію актів цивільного стану" актами цивільного стану є події та дії, які нерозривно пов'язані з фізичною особою і започатковують, змінюють, доповнюють або припиняють її можливість бути суб'єктом цивільних прав та обов'язків.

Державній реєстрації відповідно до цього Закону підлягають народження фізичної особи та її походження, шлюб, розірвання шлюбу у випадках, передбачених законом, зміна імені, смерть.

Державна реєстрація актів цивільного стану проводиться з метою забезпечення реалізації прав фізичної особи та офіційного визнання і підтвердження державою фактів народження фізичної особи та її походження, шлюбу, розірвання шлюбу, зміни імені, смерті (частина перша статті 9 цього ж Закону).

Тобто, включення до державного реєстру актів цивільного стану громадян "заяви про згоду одного з батьків на тимчасовий виїзд дитини за межі України у супроводі другого з батьків, сформовані засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, та пов'язані з такими заявами відомості, необхідні для організації електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів" спотворює мету ведення цього реєстру, визначеного у статтях 2 та 9 Закону України "Про державну реєстрацію актів цивільного стану" та по суті порушує принцип юридичної визначеності, оскільки після набрання чинності запропонованими законопроектом змінами, виникне колізія норм, що в свою чергу не враховує вимоги статті 8 Основного Закону України.

Крім того, "надання згоди на тимчасовий виїзд дитини за межі України у супроводі другого з батьків у формі заяви, сформованої засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, з накладенням електронного підпису" не враховує основних завдань Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, передбачених Положенням про Єдиний державний вебпортал електронних послуг, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2019 р. № 1137 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 16 серпня 2022 р. № 937).

Так, портал Дія створений з метою реалізації права кожного на доступ до електронних публічних послуг та інших послуг, звернення до органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій (зокрема відповідно до Закону України "Про звернення громадян"), благодійної (волонтерської) діяльності, отримання інформації з національних електронних інформаційних ресурсів, інших інформаційно-комунікаційних систем, яка необхідна для надання послуг, а також для проведення моніторингу та оцінки якості послуг у випадках, визначених цим Положенням.

Тобто Єдиний державний вебпортал електронних послуг обслуговує публічно-правові відносини між громадянином та державою в особі органів влади, натомість надання згоди одного з подружжя іншому є цивільно-правовими (приватними) відносинами.

Згідно з положеннями законопроекту "той з батьків, який має намір тимчасово виїхати з дитиною за межі України, надсилає другому з батьків поштовим відправленням або засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг запит про надання згоди на виїзд, якщо відсутні визначені законом підстави, за яких такий виїзд дозволяється без згоди другого з батьків.

Після отримання запиту того з батьків, який має намір тимчасово виїхати з дитиною за межі України, другий з батьків має надати згоду на такий виїзд або обґрунтовану відмову у такому виїзді у письмовій формі протягом десяти календарних днів, а у разі, якщо запит отримано засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, - протягом трьох календарних днів".

Крім того, з огляду на запропонований у законопроекті механізм, відповідна згода буде частиною Державного реєстру актів цивільного стану громадян, однак, відповідно до положень статті 5 Закону України "Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг" принцип надання публічної (електронної публічної) послуги за замовчуванням не може застосовуватися до державної реєстрації актів цивільного стану громадян.

Таким чином виникає внутрішня суперечність положень. Як наслідок, вказані положення законопроекту не враховують вимог щодо правової визначеності як елементу верховенства права.

Відповідно до статті 8 Конституції України в Україні визнається та діє принцип верховенства права. При цьому одним з основних фундаментальних елементів цього принципу є юридична визначеність, яка передбачає насамперед ясність та недвозначність викладення правових приписів, відсутність внутрішніх суперечностей у нормативно-правовому акті та узгодженість з іншими законами,

що має забезпечити однакове розуміння суб'єктами відповідних правовідносин правових приписів та коректне правозастосування.

Зміни до статей 19 та 274 Цивільного процесуального кодексу України в частині розгляду судом в порядку спрощеного позовного провадження справ про надання судом дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України у його супроводі без згоди другого з батьків (прийомних батьків, батьків-вихователів) в частині покладення на суд повноважень щодо надання дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України, на нашу думку, не враховують вимог статті 124 Конституції України, згідно з якою суди здійснюють правосуддя в Україні, та завдань цивільного судочинства, визначених статтею 2 Цивільного процесуального кодексу України. Передбачений проектом дозвіл суду навряд чи можна віднести до цієї функції.

Адже правосуддя - це державна діяльність, яку проводить суд шляхом розгляду й вирішення у судових засіданнях у особливій, установленій законом процесуальній формі, цивільних, кримінальних, господарських і адміністративних справ. "Правосуддя за своєю суттю визнається таким лише за умови, що воно відповідає вимогам справедливості і забезпечує ефективне поновлення в правах..." - правова позиція Конституційного Суду України в рішенні від 30 січня 2003 року у справі № 1-12/2003. Завданням цивільного судочинства є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів осіб та інтересів держави.

Узагальнюючий висновок: законопроект потребує суттєвого змістовного доопрацювання та внесення на повторне друге читання.

**Перший заступник керівника
Головного управління**

А. НИЖНИК

